

זמן תפס"ן

זמן תפס"ן מכוון למקצב הזמן של הנוער,
 ומהווה במה לאפשרות הופעתו של שיח חדש
 שז'אק לאקאן כינה "הכאב של הנוער"

גיליון 01 | מביָרָא עמיִקְתָא לְאיִגְרָא רְמָא | אפריל 2018

2	דבר המערכת: מאן דהוא - כשפלוני הופך לזר...	עמרי ביכובסקי, אילנה רבין
5	תפס"ן רגע 01	גבריאל דהאן
8	"ועם קולו של נחל הנפש השותקת"	הדס סבירסקי
10	בין עם קהילה ועדה: על האפשרות של פסיכואנליזה לוקאלית	אפרת קפלן
14	עדות מסירה. גוף ראשון. גוף זר	זיו רובינשטיין
16	בשפתו: יְנַכֵּר שׁוֹנֵא וּבְקִרְבוֹ יְשִׁית מְרָמָה	יונתן לוין
17	לאמוד את בריאותנו ביחס לדחייה	ורד ניצני

זמן תפס"ן הוא כתב העת של עמותת תפס"ן - תחנה פסיכואנליטית לנוער
עורכים: עמרי ביכובסקי, אילנה רבין.
שותפים לעריכה: גבריאל דהאן ואפרת קפלן

דבר המערכת: מאן דהוא – כשפלונני הופך לזר... הזר הוא לא סטאטוס אלא פעולה: מחיקת השם הפרטי

אילנה רבין, עמרי ביכובסקי

פתח דבר

האירוע שיצר את הכוח המניע להוצאתו המיידית של גיליון זה אינו ראוי לפירוט וגם אין בכוונתנו לתת לו במה.

נותיר אותו באפלה היאה לו ולשכמותו. נאמר רק זאת, היה זה ארוע שעיקרו השמצה ושתיקה שבאה בעקבותיה, ועל גביה גם השתקה – וזאת בתוך מה שמתיימרת להיות **קהילת עבודה**. למול סימן השאלה שאפשר להציב על המסמן "קהילת עבודה", מצאנו לנכון לענות בעבודה, שהגיליון הזה הוא התוצר המיידית שלה, אך לבטח לא האחרון.

הסוגיה העולה על סדר היום היא זאת: כיצד ניתן ליצור קהילת עבודה שלא רק מתגדרת בכנסים ופעילויות מכובדות אלא גם יודעת שלא להשתמש במנגנוני הדרה בשם בירוקרטיה ופורמליות שפוגשים גבול בלתי אפשרי של הדרת מאן דהוא משמו הפרטי ומפועלו בקהילת העבודה שלו. אם ניקח לתשומת ליבנו את זאת שההשמצה, השתיקה וההשתקה אינן אלא גרסאות אגרסיביות של פריצת הנשרה ושל נשירה אזי הסוגיה של יצירת קהילת עבודה חוזרת כדי לטפוח על פנינו, וכדי להחזיר את הכדור לידינו בנוגע למה שכבר נדון בדבר המערכת של גיליון מס' 5: קרי שאיננו רשאים לאחוז בעמדה שהנשירה איננה נוגעת לנו - לכל אחד ו-אחד מאיתנו באופן האינטימי ביותר.

מערכת זמן תפס"ן, מוציאה גיליון מיידית, שעניינו יפרס בשורות הבאות, ושהינו אפקט של היתקלות בדברים הללו, שחשבנו שלא ניתן להתעלם מהם. לבטח לא "להתאלם" אלא להפוך את אלם והלם ההיתקלות לפעולה בזמן אמת.

מערכת זמן תפס"ן נמצאת בעיצומה של עשייה "תפסנית" ופרסמה עד כה סידרה של 24 גיליונות שהתחילו בגיליון מכונן שסומן כ"זמן תפסן 0". כעת אנו עומדים בפני הוצאת גיליון המשכי, חדש: "מומנטים/מומנטום של מסירה", העוסק ברגע המסירה של הילד/הילדה ממוסד המשפחה למוסדות החברתיים. קול קורא יוצא בימים אלה לכל המעוניינים לכתוב לגבי אופן ההיתקלות שלהם במסירה שכזאת, ומה אופני המסירה שיכולים להיות כלולים בה, ככוח מחיה ולא מפרק. איך לעשות שבאקט זה, בזמן האינסופי שנוצר ב-"בין לבין" יתכוננו התנאים, אם בכלל אפשרי שכך, לנשירה טובה כאשר השמיטה וההישמטות כל כך צמודים לסף.

ב"בין לבין" שבין גיליון 23, שכותרתו הייתה "בחזרה לאפשרות של מורה, ובין גיליון 24 המתוכנן כאמור לעיל, עצר הרצף הזמני של זמן תפס"ן. עצר אך לא פסק, שכן אנו יוצרים לולאה בזמן, קמט בזמן, שמספרו יהיה: זמן תפסן אפס אינדקס אחד (0). שם איננו אינדקס. שם הוא אפילו מנוגד לאינדקס מפני שהאינדקס איננו אלא מקום בתוך מטריצה, השתייכות לקבוצה ללא שום אפקטים סובייקטיביים. "זמן תפסן 0", הוא קמט של דחיפות ודאגה ליחס בין השיח לבין הפעולה בקהילת הקולגות המחזיקים באוריינטציה הלאקאניאנית בישראל.

זה עתה יצא ז'ורנל מכובד, "פולמוס בישראל", דו לשוני – ערבית ועברית - העוסק בזר וכולל מאמרים מלומדים על כך - שנדונו בכובד ראש בערב שיח רציני ומרשים של הג'יאפ. האם הזר

הוא הפליט, הגולה, מבקש המקלט, המהגר ודומיהם אלה שכך נרשם "שיוכם" או ה"סטאטוס" הקבוע/ארעי שלהם בתעודת הזהות או שבלי קשר ל-"סטאטוס" קבוע או ארעי, הזר הוא – בזמננו בכלל וכעת בקהילתנו ביתר שאת, מאז ההיתקלות הנידונה - גם זה שפתאום הופך להיות "הזר לרגע"?

"הזר לרגע" הופך ל"כזה" כאשר למשל, בקבוצת וואטסאפ כזו או אחרת הוא מועלה על מוקד, מוחרם ומושמן. כשכך קורה בשדה החברתי חינוכי שכל כך מוכר לתפס"ן, פועלים מיידיית וועדי ההורים והמורים ולעיתים גם המשטרה שבבהילות "פראית" מגיבים כדי להטיב לתקן ולהציל נער/נערה מציפורני הארס של ההמון והקבוצתיות. מי הוא הזר הזה, שדמו כך מותר, לפתע, בפומביות של האגורה (agora) החדשה – של הרשת החברתית בחסותה של "היד הנעלמה" של השווקים החדשים וההתחסדות הדמוקרטית?

ברגע זה מסתבר שהזר הוא לא בהכרח סטאטוס אלא תוצר של פעולה ולו גם הבל פה, שהופך מאן דהוא לנידון ספציפי. פעולה, שיכולה גם להיות פעולת כריזה אינטרנטית, ללא גבול וללא מעצור! פעולה של מחיקת השם הפרטי. פעולה פומבית בקרב קהילה מכובדת המנסלת מאן דהוא משמו הפרטי, כאילו שמרגע בחירתו להיות באסכולה מכובדת זו או אחרת, נמחק השם הפרטי בשם קהילתיות אנונימית, בשם "כולם", "של כולם".

מה הפעולה הראויה לקהילה של אנליטיקאים אחד אחד עם שמו הפרטי אבל גם לא ללא שיוך מוסדי?

אנו רואים בדברים שנכתבו בגיליון זה – שהחיפזון, במקרה זה עשוי, כך אנו מקווים, רק להשביחו – פעולה של **Aufhebung**. מילה זו שתרגומה מעמיד אתגר אמיתי, מכילה בתוך מובניה המילוניים גם את פעולת ההעלאה וגם את פעולת המחיקה. יש מי שתרגם אותה כ"שימה לעל", ברמזו לאפשרות שבתוך כך נשמעת גם ה"שימה לאל". בזכות ההעלאה ההגליאנית הזאת מתאפשרת תנועה מהתזה והאנטי-תזה למשהו אחר. וולטר קאופמן טוען שהתרגום של מילה זו הוא פשוט להרים – להרים משהו מהרצפה כך שלא יהיה אותו הדבר לאחר שהרמנו אותו. אתם מוזמנים להצטרף אלינו בניסיון הזה "לשים לעל" (**Aufhebung**), בתוספת מהופכת "מקומית" (local) – מבירא עמיקתא לאיגרא רמא, שעוד ידובר בה כמלאכה תפסנית לכל דבר, "כליניקה תפסנית", שתופסת מהשם הפרטי, כמה שלא ניתן למחיקה.

נ.ב. אנו מצרפים לקול קורא זה את שירה של ויסלבה שימבורסקה "עדיין", בו היא מעמידה, ומתריסה כנגד מחיקתו של השם הפרטי, כערובה לקיומו של גוף של סובייקט.

עדיין

תרגום: רפי וייכרט, מתוך שלהי המאה
יצא בסדרת קשב לשירה 1998

כי כאן בין טוב לרע מבחינים
לפי צורת עפעף ולפי שמות.
אל תקפוץ בנסיעה. הבן יקרא לך.
אל תקפוץ בנסיעה. עוד לא עת.
אל תקפוץ. הלילה משתרר כצחוק ומגחך
לקול שקשוק גלגלי הרכבת.
ענן מבני אדם מעל הארץ שט,
מענן גדול דמעה אחת, גשם קט,
דמעה אחת, גשם קט, עונה צחיחה.
המלה ליער שחור מוליכה.
כך, כן כך, הגלגל משקשק. יער ללא קרחות.
כך, כן כך. ביער נוסע טרנספורט צרחות.
כך, כן כך. ערה בלילה אני שומעת
כך, כן כך, דממה בדממה פוגעת.

בקרונות חתומים
בארץ שמות נוסעים
לאן זה כך ייסעו
האם אי פעם יצאו
אל תשאלו, לא אגיד, לא יודעת.
השם נתן הולם באגרוף בדופן קרון
השם יצחק מזמר בשגעון
השם שרה למים משווע
למען השם אהרן, שבצמא גווע.
אל תקפוץ בנסיעה, השם דוד,
אתה שם מובס שנדון להפסיד,
לא ניתן לאיש, קשה מנשוא,
שם בלי בית בארץ זו.
תנו שם סלבי לבנים,
כי כאן מונים על הראש שערות,

***

גבריאאל דהאן

"L'inconscient, c'est la politique"

הלוגיקה של הפנטסמה, 10 במאי 1967

אין האבן של המשוררת אשר הנחל שר אותה, או האבן שבה אנו ניגפים בדרכנו כאבן שיידו אותה על מנת שתחדל השירה ויתפנה המקום לפוליטיקה של הדמיוני, אף כי כל שלוש האבנים הן אבני היתקלות בממשי.

לפני ימים ספורים הופץ ברבים מסר באמצעות GIEP – דיון על גבי השתיקה של וועד ה-GIEP שלולא הסכמתו לא היה מופץ. לבד מהיותו נאצה, עיקרו של המסר הדרה של קהילה שלמה – קרי חברי תפס"ן.

אפשר היה להותיר את המסר הזה כלוא בתחומיה של הנאצה, קרי להותירו בתחומיה של ההתרחשות הפרסונלית, מן הסוג של אי-הבנה, שגגה, רגישות יתר, עול ההיסטוריה וכן הלאה... ומשכך גם לא להעניק לו חשיבות יתירה במטרה לשמר את הנראות של שקט ושלווה על מנת שאפשר יהיה להמשיך ולטוות חוטי שני, או לארוג רשתות של קורי שני, איש איש על פי נטייתו וטעמיו. אומר תיכף ומיד שאף אם לא הייתה בי התנגדות לכך שהדבר ייזקף לחובת כל הדברים הללו גם יחד לטובת הפיוס, הייתי מתנגד לעצמי, שכן במקרה הזה היה מדובר בהכחשה או לחלופין בדחייה של דבר מה שלגביו אין מדובר בפיוס.

ובכן, כיצד ניתן לקרוא את השתיקה... השתיקה הזו... השתיקה הרועמת של כלל העמיתים שמחרישים... השתיקה הזו לא מניחה... היא לא מניחה כי היא מסר בפני עצמו המעניק למסר הראשון תוקף ממשי: בבלי דעת תומכת שתיקה זו בפועל בהצבה של תפס"ן במעמד של אובייקט שהוא EXTERNALLY INCLUDED.

יש להדגיש שמעמד זה מורכב שכן אין הוא נושא עמו בהכרח השתמעויות שעלינו לדחותן תיכף ומיד, אך הוא גם כן נושא אותן. השאלה היא כיצד יפעלו עם מעמד זה הנוגעים בדבר. זאת משום שעל גבי הצבה במעמד מעין זה התפתחה במקרים קיצוניים, במקומות ידועים לנו היטב, פוליטיקה של טוהר וטהרנות. כלומר, פוליטיקה שנשענת על שיח של הוויות בהן האובייקט הנדון היה מיועד לא להרחקה כי אם להכחדה. האובייקט נמצא בפנים וזה משם שיש להרוס אותו - כמובן שזו פעולה שונה מזו של ה-internal exclusion.

את השתיקה-הימנעות הזו שהיא כביכול טקטית, יכולנו "כולנו", כמובן, להשעין על גבי אותה אורינטציה של אחד-אחד, שלוכדת את דיבורו של כל אחד בתוך השיקול הסוציולוגי, הקליני, האינטלקטואלי וכן הלאה, אלא שכל ערכו של האחד-אחד מותנה בהנחה שהוא מייצר קהילה, קהילה אף מוצלחת יותר מן הקהילות שנוסדות על גבי כולם-כאחד. שאם לא כן לא היינו מדברים על אחד-אחד כי אם על רק על אחד-לבדו ותו לא. אלא שלא יקשה עלינו להכיר בכך שלמעשה אין זו השתיקה הראשונה ביחס לתפס"ן. בעצם השעות הללו בהן אני כותב את הדברים האלה מתרחשת שתיקה נוספת אשר נוגעת להחלטה שלא לפרסם באמצעות GIEP-דיון, את תגובותיהם

של חברי תפס"ן, אשר נענו לקריאתה של אחת החברות לא לשתוק כל אחד בדרכו. זאת מתוך נימוק "פורמאלי", שאין מדובר בחברים רשומים של ה-GIEP. כלומר, הקהילה האסכולרית שהינה ה-GIEP לא חושבת על עצמה ככזו ששייכת מעצם קיומה לקהילה של כל אלה שפונים אליה, היא סגורה בפני דברי אלה שאינם רשומים בה אבל שהיא "מדברת עליהם כאוות נפשה" או מזמינה אותם להשתתף בפעילויותיה, על תקן מה? לא ארחיב בקשר למה שנובע מכך, אך זה מדגיש את זאת שאיננו בפני רגע מקרי, דהיינו, אנו ניצבים בפניו של רגע שאל לנו בשום אופן שלא לקרוא אותו כראוי על אף הפיתוי הידוע לפעול כשוחרי שלום – ואין זה אומר שאנו מחרחרי מלחמה. 'הפעולה' המיידית שיזמו עורכי זמן תפס"ן עמרי ביכובסקי ואילנה רבין להוציא לאור באופן מידי גיליון מיוחד כדי להעניק למה 'שהונשר' מקום להתקיים מתווה פרגמאטיקה של מוצא בכיוון של קריאה אפירמטיבית של ה-externally included.

לייצר קהילה היום, משמעו בהכרח לייצר עם האחד-אחד לוקאליות, ולייצר לוקאליות משמעו להבחין בכך שהפוליטיקה אינה "שם בחוץ" כי אם "כאן בפנים", בתוך ההתקבצות-התכנסות של האנליטיקאים בחסותה של האסכולה, ומשכך, ומשום שבפסיכואנליזה עסקינו, אין זה לעניין להישען על הדיכוטומיה הזו של "פנים-חוץ". אלא שאנו רואים שהלוגיקה הפרוידיאנית ממשיכה להוכיח את עצמה, שכן גם מה שפרויד כינה "הקבוצה החיובית", ועלינו להתייחס לקבוצה של אסכולה כאל "קבוצה חיובית", מתגלה כחשופה ללוגיקה פארנואידיאלית אשר רודפת אחר הטוהר של סימני ההשתייכות, ההתאמה, הכשירות והכשרות במטרה להוקיע לייצר ולהקים על רגליה מחדש את ההבחנה הקטלנית פנים-חוץ: מה/מי בפנים מה/מי בחוץ.

תפס"ן הינו בהכרח אירוע פוליטי. אנו יודעים זאת למן יומו הראשון, למן השקתו שלווה בהשתקתו. הוא אירוע בפוליטיקה החינוכית השלטונית הלוקאלית – כך הוא נטה, למשל, להיתקל בתחילה בחשדנות מצד השירות הפסיכולוגי החינוכי, עליה הוא הצליח להתגבר במידה רבה בהמשך הדרך, והוא כזה גם בפוליטיקה הפסיכואנליטית בהיותו אירוע שמתבסס על חבירה של מייסדים שלכולם קשר כזה או אחר עם האסכולה הלאקאניאנית בישראל כדי להקים מוסד ששם לו למטרה לייצר מפגש עם בני נוער ועם אלה העובדים עימם בשדה החינוך - השדה אותו ציווה פרויד כמשימה עבור הפסיכואנליטיקאים אחריו. למן יומו הראשון נתקל תפס"ן בהיסוס מצד הג'אפ ולא רק מצדו, היסוס שהתפתח לכדי דחייה ביחס לניסוח של כל קשר אפשרי רשום, ותמיד בחסות תקיפה של שם מסוים - את כל זאת באה השתיקה הנוכחית להמשיך.

זוהי אם כן שתיקה שהיא מן ההדרה, הדרה שיש בה מן הנידוי. אלא שזהו נידוי מיוחד במינו אשר עשוי גם, אם חפצים בכך, לפתוח פתח להמצאה כלשהי: אמנם נידוי שהוא הוצאה אל מחוץ לגדר, כאשר המורחק נושא על גבו את מה שייחשב "חוץ", אך יחד עם זאת לא מבלי שהמורחק בין אם חפצים בכך ובין אם לאו הוא בה בעת גם "בפנים".

לכן את הנידוי הזה עלינו לקרוא כאירוע בעל ערך לא רק משום שהוא קשור לאחד משלושת המונחים המרכזיים שמנחים את הפעולה של תפס"ן, קרי נשידה, בהיות הנידוי אחת מצורות ההנשרה הקהילתיות, כי אם גם משום היותו קשור לעצם ההקמה והייסוד של תחנה פסיכואנליטית שפועלת על גבי פרקטיקה של תפסנות שנושעת בהתערבויותיה המוסדיות והאחרות על עמדה של חתירה תחת החלוקה פנים-חוץ באופן שעשוי להידמות לעיתים לקריאת תיגר.

זה על גבי הקריאה הפוליטית של האירוע הזה שמוטל עלינו לנסח את ההתייצבות שלנו הרחק ככול שניתן מן התחום של הנימוסים וההליכות. כלומר, עלינו להיזהר מעמדות כביכול

פרגמטיות אשר יובילו אותנו למעול במה שנתבע מאתנו לעת הזאת, להיזהר מלהתבייש בכך שנואשם בחרחור ריב ומדון, האשמה שכלל לא תהיה ממין העניין שלפנינו, מה שעשוי לרפות את ידיו במהלך שלנו עבור תפס"ן ועבור הפסיכואנליזה בישראל.

משך הדבר, אני מתעקש לראות במתרחש אירוע שאינו נופל בהגיונו רחוק ממה שהולך את אירוע ההחרמה של לאקאן ב-IPA, החרמה שאף היא נשענה על אותה לוגיקה דיכוטומית עזת מצח, קנאית, אינקוויזיטורית. מה שלאקאן מלמדנו היה התעקשותו שלא לכלוא את האירוע בתחומיו של האישי ותחת זאת הפך אותו לאירוע אפיסטמי, פוליטי, תוך חתירה להפכו להתרחשות עבור הפרקסיס הפסיכואנליטי כדי לחלצו מזרועות הסיפור והרכילות.

ברור לי שכל אחד מחברי תפס"ן היחידים יוכל לקרוא זאת כאירוע פרטי של מאן דהוא, אך עלי להדגיש שתהא זאת טעות, שכן יהיה בכך החמצה של רגע של הקהילה התפס"נית. כל אחד כזה יכול גם לדמות לעצמו שמקומו בתפס"ן או באסכולה הוא עניין אישי בינו לבין אלוהיו, או בינו לבין השאיפה האישית שלו להכרה כזו או אחרת – זוהי הטעייה ביחס למה שהינו ליטול חלק באסכולה פסיכואנליטית שאיננה רק סיפור של הכשרה סקטוריאלית, או של השתחויות כאלה ואחרות, או של בועה שהפרישה עצמה מן הלוקאליות - מעין קונגלומרט של "קליניקות רווקיות" במסווה של כביכול מפגשים בצורת כנסים שעליהם כבר השמיע לאקאן את דעתו בצורה חדה. זה מנקודת המבט הזו שאף עשוי להימצא טעם במסר הנאצה, שאמנם נשלח כדי לפגוע, אך הוא עדיף על פני "שתיקה טקטית", שהורגת בפועל, מבלי לומר זאת, את המסר יחד עם מה שהמסר כיוון להרוג בעצמו – אלא שאני מרשה לעצמי לראות בו גם קריאה לדבר מה אחר. שהרי בסופו של דבר זהו מסר שמקורו בהיתקלות במה שמאפשרת השפה העברית הלוקאלית – את ההדהוד של ההיתקלות הזו אין להמית.

אסכולה היא התרחשות פוליטית סביב מהי הפסיכואנליזה כשאלה מתמדת ולא סביב ביסוס דוקטרינרי של תפילות שכבר נכתבו, כלומר, תפילות אשכבה. לכן, הפוליטיקה האמיתית היא הפסיכואנליזה נגד הפסיכואנליזה. ומשכך, העניין שלה הוא עניין בחברתי בו היא ממוקמת - כפי שלתפס"ן בהכרח גם עניין במתרחש בפרקטיקה של ההוראה והחינוך בבתי הספר, העניין שלה הוא בהכרח גם ביחס למה שיכולה להיות סולידריות בתקופתנו, עם מה שהיא חקירה משותפת, והעניין שלה הוא גם במה שיהפוך קהילה של פסיכואנליטיקאים בישראל, היום, בעברית, לעדה, קרי לקהילה שכל מה שנעשה מולה הינו בבחינת מתן עדות – זה מה שהיא עדה.

האם יש בהקמה של תפס"ן דבר מה שראוי להיאבק עליו לנוכח הדברים הללו? זו שאלה שאני מניח בפני כל אחד-ואחד והפעם לא בפני כל אחד-אחד מחברי תפס"ן – שכן מדובר בשאלה לגבי ו' החיבור.

באשר לשאלה שאנו מפנים למדירים של תפס"ן ול- GIEP – זו שאלה הנוגעת לנכונותם להכיר בהתמקמות המיוחדת הזו פרי הנאצה והשתיקה של EXTERNALLY INCLUDED כאפשרות פוזיטיבית כתוצר של ההתרחשות שעל גביה אפשר יהיה לבוא בדברים כדי להעניק לה תוקף קיומי ולנסחה כהמצאה שפעולה בצידה.

“ועם קולו של נחל הנפש השותקת”

הדס סבירסקי

ישנם רגעים בהם נדרשת שירה. ביחס בין השיח לפעולה, יחס שמתוך הדאגה לו יוצא הגיליון הזה (כפי שנכתב בדבר המערכת), נדרשת השירה. מדוע? נראה לי שזאת מכיוון שמול התפרצות של נאצה במילים אין תגובה ראויה מתוך התקשורת הנושאת מובן, אלא שנדרש אקט. השירה כאן מופיעה כאקט של דיבור, speech act, שאינו מכוון אל המובן אלא בדיוק אל אותה שפת חוץ שבין המובן הכללי למה שאינו מקבל מובן, ומצליח למקם אותו ללא עודף הסברים. לכן במעמד זה אני בוחרת לפנות אל המחרוזת “משירי הנחל” מאת לאה גולדברג.

א. הנחל שר לאבן
את האבן נשקתי בצנת חלומה,
כי אני המזמור ואני הדממה,
כי היא החידה ואני החד,
כי שנינו קרצנו מנצח אחד.

את האבן נשקתי, את בשרה הבוֹדד.
היא שבועת אמונים ואני הבוגד,
אני החולף והיא הקים,
היא סודות הבריא, ואני - גילויים.
ואדע כי נגעתי בלב נאלם:
אני המשורר והיא – העולם.

האבן של לאה גולדברג, בצנת חלומה, מנושקת על ידי הנחל, אותו זרם ששר את העולם. אבן שלה לב נאלם, והיא שבועת אמונים. שבועת אמונים יכולה להתקיים רק בשתיקה, המתאפיינת בטוהרנות. מולה הדיבור תמיד יהיה במעמד של בגידה; הקיים שותק, והמגלה את סודות הבריא אינו יכול להיות כי אם בוגד. השניים זקוקים זה לזו; על מנת לדבר, לשיר, לנוע, נדרש הנחל לאותה אבן. המטלה שלקחנו על עצמנו בתפס"ן, מטלה שבאה לענות על השאלה כיצד יכולה להתקיים קהילה של סובייקטים “אחד אחד” לא ללא שיוך מוסדי, וזאת הן במשמעות ההקשר מול קהילת הפסיכואנליטיקאים והן עבור הסובייקטים שאותם אנחנו פוגשים בתחומי של הנוער, היא להיטיב למקם דבר מה ביחס לחיכוך שבין האבן, הנפש השותקת שהיא העולם, ובין הנחל ששר את שירה.

בהקשר זה אין הכוונה כי ‘לשיר’ משמעו בהכרח לכתוב שירים. הכיוון הוא למשמעות המילה היוונית פואזיס כפעולת יצירה, עשייה שמטרתה לייצר משהו, יהיו אלה למשל יצירת אמנות, ספינה או ארוחה.

ובמצולת הנחל
 פלנו עמקים.
 דמותי המתעמקת
 בדרך אל הים
 נבלעת ונמחקת
 על סף הנעלם.
 ועם קולו של נחל
 הנפש השותקת
 עם שיר מזמור הנחל
 תגיד שבחי עולם

ה. גבעול הדשא שר לנחל
 גם לקטנים כמוני,
 אחד מני רבבה,
 גם לילדי העוני
 על חוף האכזבה
 הומה, הומה הנחל,
 הומה באהבה.
 השמש הלוטפת
 תגע בו לפרקים,
 וגם דמותי נשקפת
 במים ירקים

אעשה צעד נוסף לעבר השיר הסוגר את המחזור הקצר של שירי הנחל, בו גבעול הדשא שר לנחל. גבעול הדשא הקטן מזכיר את ילדי העוני על חוף האכזבה, שגם אליהם הומה הנחל באהבה. על קורותיו של נער אחד על החוף קראנו לא מכבר בזמן תפס"ן, ויפה ההיזכרות בו גם כעת. גבעולי הדשא, ילדי העוני, כולם אחד אחד – אחד מני רבבה. מה תהא פעולת הפואזיס שתאפשר להם להיקשר אל העולם, אל הקבוצה, אל הקהילה? לבסוף, מוזכרת כאן לא בכדי האהבה שבה הומה הנחל. את המטלה למקם היטב את הדיבור, השירה והפואזיס ביחס לנפשי השותק, וזאת, כמו בשיר, כדי להגיע לא פחות מאשר אל אמירת שבחי העולם, לא נוכל לעשות ללא אהבה. אצלנו זו אהבת-העברה, הטרנספרנס, המחוללת והמאפשרת את האיווי שעל גביו הוקם תפס"ן ועל גביו נכתבות שורות אלה.

*השירים לקוחים מתוך: לאה גולדברג, על הפריחה, בתוך שירים ב', ספרית פועלים 1986

***

בין עם, קהילה ועדה על האפשרות של פסיכואנליזה לוקאלית

אפרת קפלן

ליל פסח שני, אני נענית להזמנה להתייחס לשאלה אודות מושג הקהילה / עדה לוקאלית שניסח גבריאל עם השאלה אודות הזר שהניחו לדיון עורכי זמן תפסן עמרי ואילנה.

א. בין עם ועדה

לפני היציאה ממצרים אוספים משה ואהרון את "כל העם" (שמות ד' כ"ט). במעמד זה אהרון מדבר את הדברים ואילו משה עושה את האותות לעיני כל העם. לאחר היציאה ממצרים, בפתח פרשת ויקהל, מקהיל משה את "כל עדת בני ישראל" כדי למסור להם את דברי האלוהים אודות עבודת האל (שמות לה א).

בעוד האותות והמופתים נעשים לעיני "כל העם", העבודה הסמלית של האל נמסרת למי שמכונים "כל העדה". מכאן שהמסירה קשורה לעדה ולא לעם.

ב. קהל העדה

רש"י מתייחס לפסוק הראשון בפרשת ויקהל, בו מקהיל משה את העם למסירת עבודת האל: "ויקהל משה... והוא לשון הפעיל שאינו אוסף אנשים בידיים אלא הם נאספים ע"פ דבורו". רש"י מדגיש את איסוף האנשים לקהל על פי דיבורו של המוסר ולא סביב אותות או מופתים אחרים. הדיבור בלשון הפעיל, כלומר כזה שיש לו אפקט של התקהלות. התקהלות ולא הזדהות.

ג. היהודי - נסיגה מן החושי אל המשגה

פריד מעניק חשיבות עליונה להיווצרותו של העם היהודי סביב המצווה לעבוד את האל שאי אפשר לראותו, אל ללא שם וללא דמות. הוא רואה בכך כ"הסגת התפיסה החושית מפני מה שניתן לכנותו הדמייה מופשטת, ניצחון הרוחניות על החושיות, ולאמיתו של דבר - ויתור על הדחף ועל תוצאותיו הפסיכולוגיות ההכרחיות" (משה האיש והדת המונותאיסטית). הסגה זו מעניקה "שליטה להמשגות זכרונות והסקת מסקנות בניגוד לפעילות הנפשית הנמוכה יותר באמצעות איברי החושים". תהליך זה דומה, לדידו, להחלפת הסדר החברתי המטריאכלי בסדר פטריארכלי, והמעבר מן האם אל האב מסמל אף הוא ניצחון של הרוחניות על פני החושיות: "האמהות מוכחת על פי עדות החושים ואילו אבהות היא סברה".

ד. היהודי - הכתבים כרכוש למסירה

בד בבד עם שלילת החומריות של האל, מציין פריד כי הרכוש היחידי שנותר בידי האומה הוא "כתביה" וכי מיד לאחר חורבן בית המקדש על ידי טיטוס, ביקש יוחנן בן זכאי את הרשות לפתוח ביבנה את בית המדרש הראשון לתורה. מאז היו אלה כתבי הקודש והשקידה הרוחנית ששמרו על אחדות העם המפוזר (משה האיש והדת המונותאיסטית, עמ 135).

הסברה של פרויד היא כי דת משה לא הפעילה את השפעתה על העם היהודי אלא משעה שנעשתה למסורת. כלומר לדבר מה שנמסר.

בדבריו של פרויד לכבוד הפתיחה של האוניברסיטה העברית הוא מציין כי "עמנו הקטן שרד את חורבן העצמאות שלו כמדינה רק מכיוון שהשכיל להעניק את מלוא החשיבות לאוצרותיה הרוחניים, הדת והספרות".

משחרב המקום, נוסד העם היהודי על גבי שקידה ומסירה סמלית של כתבים, יחד עם אוצרות רוחניים אחרים, היוסדות שהיא מן הסדר הפטריאכלי. דברים אלו מחדדים עבורי את השאלה - האם אפשר לקיים קהילה לוקאלית במקום שמבוססת על המסירה, מבלי לדחות או להחריבו?

ה. העברי - הפלת המקור הביולוגי

ב"על שמות האב" מציין לאקאן כי היהודי מבליט את ערכו של הפער המפריד את האיווי מן ההתענגות. את להב הסכין בעקדת יצחק הוא ממקם בין התענגות האל ובין האיווי שלו: "מדובר במפלתו של המקור הביולוגי", וזהו המפתח, לדבריו, לקריאת הסלידה של המסורת היהודית ממה שקיים בכל מקום אחר.

העברי, מפיל את המקור הביולוגי שמכונן על פי "דין הדם" שהוא מבחן השייכות היסודי (יחד עם "דין המקום"). בכך מיוצרת השתייכות מסדר אחר, אשר אינה מכוננת ביחס למבחן הדם, קרי, היא מן הסדר של האיווי ומכוננת סביב הזרות.

אפשר לראות את ההבדל כמה שמקיים יחס דומה לזה שבין: הסדר המטריאכלי-החושני-התענגותי-ביולוגי, לבין הסדר הפטריאכלי-סמלי-על יסוד איווי-שבבסיסו זרות של כל אחד ו-אחד.

ו. הדת והעדה

במכתב למוציא לאור של מרכז העיתונות היהודית בציריך מיום 26.2.1925 מבחין פרויד בין הדת היהודית ובין העדה היהודית:

"אני יכול לומר שהדת היהודית רחוקה ממני מרחק ניכר כמו שאר הדתות, כלומר הן בעלות משמעות רבה עבורי כאובייקטים של מחקר, אך אינני מעורב בהן מבחינה רגשית. מנגד, תמיד היה בי רגש חזק של שייכות לעמי, ואותו טיפחתי גם בקרב ילדי. נותרנו כולנו חלק מהעדה היהודית".

באותו מקום הוא מציין כי השתייכותו לעדה היהודית חסרה, לפי דבריו, את הידע בקבלה ובספרות העברית: "בתקופת נעורי, מורי הדת הליברלים שלנו לא העריכו כלל ועיקר את החשיבות של רכישת הידע בקבלה ובספרות העברית. מידת ההשכלה שלי בתחומים הללו הייתה לפיכך דלה ביותר, על כך הצרתי מאוחר יותר לעתים תכופות".

פרויד אמנם לא ראה עצמו כבן דת היהודית, הוא ראה עצמו כשייך לעדה היהודית, כלומר זו שמבוססת בעיקרה על המסירה, והוא רואה חשיבות בידע הגלום באוצרות רוחניים בעברית...הקבלה והספרות...

ז. פיסת עדות אודות הזרות העברית ;

12

- שפה: אני ילידת הארץ, אבי יליד הארץ, דובר עברית. שפת אימי (שלי) היא העברית, אלא ששפת אימי אינה עברית. היא דיברה עם ילדיה רק את שפת המקום ולא את שפת אימה, ואת שפת אימה דיברה רק עם בני משפחתה הקרובים ועם חברותיה. אמרה לא פעם ש"אצלנו בבית ידברו רק עברית". את שפתה למדתי בבית הספר בחירוק שיניים ובקושי רב. שפתה הייתה ועודנה זרה לי: שפת אימי איננה שפת אימי. $X \neq X$
- שם: שם המשפחה שלי, שם אבי, היה זר לשמות המשפחה במושב בו גדלתי, והוא עוות והיה לשם גנאי. הזרות הופיעה כאשר השם לא נשא את מובנו, שכן סבי, שמיעט לדבר, הדגיש בפני לא אחת זאת שהשם אינו נושא את מובנו כי אם את היפוכו: "אשכנזי הוא לא שם של אשכנזי. אנחנו ספרדים". מבחינה אטימולוגית והיסטורית הוא צדק. אלא ששם משפחתי היה זר לעצמו. $X \neq X$.
- בגן הילדים הקריאה הגננת את הסיפור הביצה שהתחפשה אודות הביצה שלא רצתה להיות ביצה. נחרדתי כשמעתי את הגננת זועקת את השורות "אני לא שייכת! צעקה הביצה". את המילים האלה מעולם לא מצאתי בספר ממנו הקריאה הגננת. באותו יום במשחק הכיסאות בגן, לא הצלחתי "לתפוס מקום" ונדחקתי הצידה שוב ושוב.
- בראשית האנליזה, ביחס לתלונה אודות הזרות ואי השייכות היסודית, השיב האנליטיקאי כי "הפסיכואנליזה היא מקום אליו שייכים הלא שייכים". התיידדתי איתה.
- בספרייה העמוסה בספרות בשפה זרה בבית הורי מצאתי כילדה צעירה ספר אחד בעברית, ספר שירה של עמיחי "מאדם אתה ואל אדם תשוב". בשירתו העברית מצאתי ואני מוצאת נחמה לזרות היסודית מעצמי. אני קוראת את העולם לא רק עם גתה ופרוסט כי אם גם עם עגנון וביאליק.

פיסה זו נועדה להצביע על כך שהזרות אינה בהכרח תווית סוציולוגית או אחרת, המוטבעת על ידי אחר מעוול כלשהו, בשל מוצא, מבטא או שיוך כזה או אחר, אלא נעוצה בכך שהמסמן אינו זהה לעצמו. הזרות ככזו הינה עמדה סובייקטיבית של גלות מן האובייקט (שלא) היה ואיננו, במעבר מן המטריאכלי לפטריאכלי, מן החושי אל הסמלי.

ח. זרות בשירה עברית

עמיחי מנסח את הזרות בין האדם ומקומו בשירו "המקום שלא הייתי בו". הזר אינו האחר, כי אם הסובייקט שזוכר בשכיבה את שאבד; הזרות הינה ביחס למקום שאבד, זה שלא היה בו ולא יהיה בו; הגלות הינה מן המקום בו נולד ומן הדברים שנאמרו. הזר חוזר אל מקומו, אלא שאז הוא רושם את דבריו שלו אחרי ששיבר את הלוחות עליהם נכתבו הדברים בידי הזר שהוא הוא עצמו. האם לא מדובר בחקיקה מחדש של החוק שקבע הסובייקט כמה שקבע אותו כזר לעצמו? זוהי האפשרות להתמקם ולהתייחד עם הזר, מה שכינה גבריאל במקום אחר בי- זר (ביזר).

המקום שלא הייתי בו / יהודה עמיחי מתוך: שירים: 1948-1962 כרך א', הוצאת שוקן, 2002

המקום שלא הייתי בו
לא אהיה בו
המקום שהייתי בו, כאילו
לא הייתי. נדים בני אדם
הרחק מן המקומות, אשר בהם נולדו
והרחק מן המילים שנאמרו
במו פיהם,
ולא עוד בתוך ההבטחות,
אשר הובטחו.
והאם אוכלי בעמידה ומתים בישיבה וזוכרים בשכיבה.
ואת אשר לעולם לא אשוב
לראות, עלי לאהוב לתמיד.
רק זר יחזור אל מקומי. אבל ארשום
שנית את הדברים, כמו משה,
אחר אשר שָׁבַר את הלוחות הראשונים.

ט. לשאלה שהניח גבריאלי ;

האם ישנה אפשרות לקהילה לוקאלית שעניינה בפסיכואנליזה, מבלי שהבית יחרב כתנאי להתגבשות הקהילה סביב מסירה? אפשרות זו מחייבת איווי נחוש להמשגה ולהמצאה של הפסיכואנליזה בעברית, ששואבת גם מן הערש (להבדיל מ-הרס) התרבותי, ספרותי, לשוני של המקום.

העבודה בתפס"ן מכוונת למפגשים עם אנשי חינוך בארץ ולהתערבויות במערכת החינוך בישראל. עבורי זו דאגה כנה למקום בו אנו חיים. אלא שמעבר לפעולה הפוליטית הזו, המפגשים בתפס"ן, קליניים ואחרים, מלווים, בחקירה משותפת מתמדת; בקריאה ועיון בטקסטים של פרויד ולאקאן, תוך התעקשות על תרגומם לעברית, יחד עם שירה עברית, לימוד בחברותא של סוגיות תלמודיות, אקוויקים בעברית קדומה/תנ"כית או בעברית עכשווית, מפי בני הנוער, אשר נרשמים על לוח חדר הישיבות; דיונים אודות סרטים או הצגות המוצגים במקום ועניינים אקטואליים על סדר היום הנוגעים למקום בו אנו חיים, כל אלו תוך נחישות להמשיג באמצעותם ואיתם את מושגי היסוד איתם אנו עובדים. עבורי מדובר במציאה מחדש של העבריות הזרה שבי. עבור הקהילה הפסיכואנליטית זהו שיח מתמשך המהווה חוט שני, שאין שני לו, אשר כשלעצמו הוא המצאה, של איווי נחוש המנוסח ללא הרף, ביחד ולחוד, יחד עם, ולא במנותק, מן הערש התרבותי במקום בו אנו חיים. אין מדובר בחוטי פנטום, כי אם בחוטים הדקים הקושרים אותנו למקום (עמיחי). הדבר הזה אפשר שייקרא בשם עדה עברית של זרים לעצמם. אחד-אחד שאינו מנוגד לאחד ו-אחד.

לאור כל אלה אני מנסחת, להמשך עבודה, את האבחנות הבאות :

- ההבדל בין כל העם ובין העדה קשור במסירה.

- סביב המסירה, כדיבור, מתקהל קהל העדים. אין מדובר בהזדהות הנחשדת על ידי קולגות אחרים כדמיונית.
- העדה העברית בהתכוננותה סביב ההבדל בין התענגות ואיווי אינה מבוססת על מבחן השייכות של הדם אלא "מפילה" את המקור הביולוגי כהכרעה לעבר האיווי וככזו היא מכוננת, ביסודה, סביב הזרות של כל אחד ו-אחד.
- הזר הינו עמדה סובייקטיבית שאינה בהכרח תווית שנקבעת על ידי האחר המעוול, אלא גלות מוכללת של הסובייקט, ככזה, מן הסיפוק ההתענגותי האבוד, על אף שלא היה שם מעולם.
- קהילה של עדה עברית היא קהילה של זרים, המבוססת על מסירה, ולא נוגעת לפסיכואנליזה כעניין "טהור" אלא שואבת גם מן התווים הייחודיים של השפה והמקום בו אנו חיים כדי להמשיג ללא הפסקה את מושגי היסוד ואת הממשי בו אנו נתקלים.

ערב פסח שני, אני מוצאת כי באמצעות הכתיבה של הדברים לעיל, הפך ה- external included שניסח גבריאאל מאובייקט פסולת (שגילם היהודי) לאובייקט אגלמתי של איווי (שמגלם העברי).

***

עדות מסירה. גוף ראשון. גוף זר.
וינייטת מק-"ר"-ה של מסירה.

זיו רובינשטיין

ילד בן 6 שמגיע לראשונה לבית הספר. לילד יש מבטא למרות שנולד בארץ. ה-ר' שלו אינה גרונית אלא לשונית.

ילד שלימד את עצמו לדבר את שפת אמו, העברית, על בוריה בגיל חמש ללא שימוש באות ר'. ילד שבאופן אובססיבי מוצא מילה חופפת בעברית, לכל מילה שהאות ר' מופיעה בה כי מאס בלעג הילדים.

כי לא רצה להרגיש זר.

שם משפחתו של הילד מתחיל באות ר'. הוא משתמש בו לעיתים רחוקות. אם בכלל. הוא נכנס לכיתה א' ברגליים רועדות, ומתחיל להקשיב, בחלוקת קשב שהולכת ומתפתחת, עד אשר הוא מגיע למצב בו הוא יכול לשמוע חמש שיחות שמתנהלות במקביל, וכל זאת כדי לזהות מישהו נוסף, ילד אחר, ש-"יש לו אות", שאינו יודע לבטא כהלכה, לחפש עוד זר.

ילדים ניגשים אליו, רוצים להתחבר, הוא אינו מוסר את מילותיו. מדבר בקצרה, ממעט במילים, מפחד להיחשף.

בהפסקה הוא משחק כדורגל עם הילדים האחרים ולעיתים בורחת לו המילה "תמסור". הוא מיד מחליף אותה ב"לפה" או "לכאן" .. הוא לא מוסר את המילה "תמסור" ... בינתיים. בראשו אלפי מילים שנאגרות במחסן אינסופי והוא לעולם אינו שומע את עצמו אומר אותן. אז הוא כותב! כותב וכותב. סיפורים וחיבורים ובעיקר.. שירים. הוא כותב שירים על קירות הכיתה, הוא כותב שירים לטקסי בית הספר, הוא כותב נאומים לימי זיכרון. והוא רק בכתה ג'. בכתה ד' הוא מוצא שכשהוא שר, פחות שמים לב ל-ר' שלו. אז הוא מוצא דרך למסור את מילותיו.

שירה כתמסורת. הוא שר. הוא שר בכיתה ובטקסים. הוא מתחיל לחבר מנגינות על קלידי הפסנתר ואז בגיטרה.

צורת המסירה הזו משנה את זרותו והוא מצליח לשלב את עצמו, ללא בושה, במארג החברתי בכיתה. הוא יושב בהפסקות ושר. עכשיו זה לא רק הכיתה אלא השכבה כולה שמכירה את שיריו. אף ילד לא מעיר לו לגבי ה-ר'. ואז הוא מוסר עצמו לחלוטין. ונכווה. הוא פותח את פיו ומדבר ללא הפסקה וילדים מתחילים לשים לב ש"יש לו ר'" ומתחילים סיפורים שהוא ילד מאומץ, שהוא נולד בארגנטינה, בספרד, ברומניה.. והוא רוצה להחזיר את הגלגל אחורה לקחת בחזרה את מה שמסר אך הוא במרכזו של מעגל של ילדים שמצביעים ומורים לו "תגיד מילה עם ר'".

והוא אומר. ואז כבר שמים לב ל-ר' גם כשהוא שר ואינו יודע אם מאזינים לו מלעג או מאהבה לשיריו.

בסופו של שיעור התעמלות, ברגע אחד, הוא מחליט למסור את עצמו. הוא משלים עם זה שכך הוא מדבר. הוא מכריע – למסור את כל מילותיו. לדבר. הוא מתחיל להשתתף בשיעורים והוא מצטיין בלימודים. הוא לומד שלמילים יש כוח. שמסירה של מילה יכולה להיעשות באינספור אופנים.

אלפי סוגי מסירות. הוא משכלל את אופן המסירה. הוא יודע להתגונן מול כל הערת לעג בדיוק במושא הלעג – האות והמילה. הוא מוסר באהבה כשצריך והוא מוסר ללא רחמים כשניפגע.

בגיל 11 הוא כותב שיר בספר זיכרונותיו "הכול מילים".

בסוף אותה שנה הוא יסביר למורתו כי "אין עובדות – ישנן מילים".

הוא כבר יודע שערכה של מילה אינו בפרשנותה, או בפשרה – ערכה מופיע בממד אחר – במסירתה. המסירה היא ממד נפשי.

המסירה היא אבן הראשה של כל דו שיח. אם לא תתייצב במקומה ככזו שמחזיקה את הדובר ואת המאזין, יאבדו המילים מערכן. יקרוס השער, לא תתרחש כניסה לשפה. המסירה היא החומר ממנו עשויה המילה.

בגיל 15 הוא ילמד שמסירה נכונה, מסירה את בגדייה של זו שמולו.

בצבא הוא ילמד שמסירה ראויה של מפקד, גורמת למסירות נפש של חייליו.

רגע המסירה הוא הרגע המכונן.

מסירת האם את ילדה למוסד החינוכי. מסירת האדם את מילתו.

במרוץ השליחים המסורתי באולימפיאדה מסירת המקל בין אצן לאצן זהו הרגע בו מוכרע המרוץ. אם המקל ייפול – הקבוצה פסולה. מסירה מושלמת, משמע, מהירות הרבה יותר גדולה של 16 הקבוצה.

האינטרמצו המוזיקלי הוא רגע המסירה בין שני קטעים, בין שתי מערכות שמקבלות את משמעותן דווקא בשל קטע המסירה.

מסירת המילים, הוא ילמד, ככל שתבצע באופן הולם, תסיר את הרגשת הזרות.

ז.ר.

***

בשפתו יִנְכַר שׁוֹנָא וּבְקָרְבוֹ יֵשִׁית מְרָמָה (משלי, כ"ו, כ"ד).

יונתן לוי

בשפתו [בְּשִׁפְתָיו] יִנְכַר שׁוֹנָא, אומר משלי. "ינכר", ראשית, מלשון להכיר. בשפתו, ולא במילותיו, משמע שעניין לנו כאן במבנה של הדיבור, ביחסו של השונא אל השפה. השונא ניכר, אם כן, ביחסיו עם השפה, קרי בשנאתו אל השפה. אם השנאה ניכרת בשפה, הרי ששפה זו היא שפת שונאה. אך מה פירוש "שפת שונאה" ומה משמע יחס של שונאה אל השפה? פרויד, במאמר "השלילה", מנסח את הנסיבות, שבהן סובייקט מקבל על עצמו לראשונה רכיב סמלי (סמל השלילה), כמותנות באובדן האובייקט. נסיבות גורליות אלה אפשר שיתממשו או שלא יתממשו, על מנת שיתממשו נדרשת, מזה שרק בדיעבד יוכל להיקרא סובייקט, הסכמה, אמירת הן, *Bejahung*. ה-*Bejahung*, חיוב, וה-*Verneinung*, אומר פרויד לקראת סוף המאמר, מקבילים לשתי קבוצות הדחפים המנוגדות: הארוס ודחף המוות. "החיוב – בהיותו תחליף (*Ersatz*) של האיחוד – משתייך לארוס, השלילה – יורשתה (*Nachfolge*) של ההרחקה – [משתייכת] לדחף ההרס"¹. החיוב, *Bejahung*, מקורו אם כן מהארוס, מהאהבה לאחר, שבגינה נתן הסובייקט את הסכמתו והתפתה למסור לו את הדבר ולקבל תמורתו את הדיבר. הסובייקט, בשם אהבתו, הסכים ללכת שולל, ולטול על עצמו את העול, הסיכון והאבדן הנדרשים לשם המצאתו והדאגה המתמדת לקיומו של קשר חברתי.

ואולם משעה שנדרשת הסכמה, ברור שזו יכולה גם שלא להתקבל. קודם לכל סימבוליזציה, אומר לאקאן. ישנו שלב שבו חלק מהסימבוליזציה יכול שלא להתרחש: רכיב קמאי מבחינת הווייתו של

¹ "Die Bejahung – als Ersatz der Vereinigung – gehört dem Eros an, Die Verneinung – Nachfolge der Ausstoßung – dem Desteructionstrieb".

הסובייקט נותר מחוץ לכל הסמלה.² "ביחס של הסובייקט אל הסמל, קיימת האפשרות של *Verwerfung* פרימיטיבי, קרי שדבר מה לא יעבור הסמלה, ויצג את עצמו בממשי".³ ה-17 *Verwerfung*, אם כן, הוא מה שעומד כניגודו של ה-*Bejahung* הקמאי.

אפשרותה של שפה נעוצה, אם כן, במה שמשתייך לארוס, ומכאן שאת מה שמופיע לפנינו כשפה של שנאה, או כיחס של שנאה אל השפה, עלינו להבין כ-*Verwerfung*, קרי מקרה של דחייה, שבו סובייקט כלשהו לא קיבל על עצמו את המחויבות והטרחה הנדרשות לשם קיומה של שפה – לעשות מקום עם השפה, לעשות שפה שתגדור את המקום, שלא יהיה פרוץ, שישים סייג ללשון שחיים ומוות בידה.

כפי שהורה אותנו פרויד בספר הבדיחה, "לְהִבִּין מְשָׁל וּמְלִיצָה דְּבָרֵי חֲכָמִים וְחִידָתָם" (משלי א, ו) משמעו להשתייך למקום. ברור שישנן דרכים רבות להיות זה, לא שייך. כנגד ארבעה בנים דיברה תורה. הרשע הוא זה ששם את עצמו כזר, הוא זה שהוציא את עצמו מהכלל ולא נטל על עצמו את העול הכרוך בלהשתייך למקום ולהבין דברי חכמים. השנאה אינה עושה מקום, היא אינה עושה שפה, אף לא קשר חברתי ואף לא חוכמה. בשפתו יִנְכַּר שׁוֹנֵא – מכיוון שבשנאתו למקום ובהתנכרותו לשפתו הוא שם עצמו כנוכרי, כזר.

***

לאמוד את בריאותנו ביחס לדחייה

ורד ניצני

יש רגעים בהם אני נדחפת לכתיבה, כמו הרגע הזה- זמן 01.

כי זה מחייב "לשבור שתיקה".

כי צריך לשנות את השיח.

להאמין זו חובה אתית, משום שלא להאמין, להיות מיואשים, חסרי תקווה, מלנכוליים, זה לוותר על האיווי. להתרחק ממנו. והרוע (כפי שכתב קפקא) הוא כל מה שמסיח את הדעת. מסיח את הדעת מהאתי, מהלא מודע, מסיבת האיווי. מהסינגולריות.

הסובייקט הלאקאניאני, הוא סובייקט שסוע. אבל לא די בכך. סובייקט יכול להסתתר מאחורי הפורמציה השסועה שלו מבלי לקחת אחריות על השיסוע ומבלי להתחייב אליו. לעומת זאת, לקחת אחריות על השסע ולדבוק בו, משמעו, שאני, כסובייקט אוטונומי, עושה אקט שרושם אותי. שמכונן אותי מחדש כסובייקט שסוע שנצרב על ידי המסמן/השפה מחד ולא כל כולי נתינה של המסמן, מאידך.

זה הדבר שבזכותו אכונן סובייקט אתי, המנסח מחדש "טוב" ו"רע".

זו הפרקטיקה איתה אנו פועלים עם בני הנוער בתפס"ן ובמוסדות החברתיים השונים.

דווקא משום כך. גם ב'מקרה שתיקה' זה, עלינו לפעול בכפוף לפרקטיקה שלנו.

² סמינר 3, ע' 94.
³ סמינר 3, ע' 95.

האדם ה'נורמלי' (זה שבין "קו הבריאות" ל"קו המחלה"), זקוק למחלה כדי לאמוד מחדש את בריאותו.

18

לפיכך, בשעה זו, אנו אומדים את 'בריאותינו' ביחס לדחייה, כשם שבני הנוער עושים מידי יום. אומדן זה, הוא אשר מאפשר את ההמצאה.

